

O Duchu Świętym

„Który od Boga pochodzi”

„Bo też w jednym Duchu wszyscy zostaliśmy ochrzczeni w jedno ciało – czy to Żydzi, czy Grecy, czy to niewolnicy, czy wolni, i wszyscy zostaliśmy napojeni jednym Duchem” – 1 Kor. 12:13 (NP).

Jeżeli zaś kto nie ma Ducha Chrystusowego, ten do Niego nie należy” – uczy apostoł Paweł w Liście do Rzymian 8:9 (BT). Ten, jak i wiele innych wersetów przekonuje nas, że posiadanie Ducha Świętego jest dowodem przyjęcia przez Boga, a zatem jest niezbędne do zbawienia. Choć potrzeba pozostawania pod wpływem tego Ducha jest wyraźnie opisywana w Biblii i powszechnie akceptowana wśród chrześcijan, to jednak brak jest podobnej zgody przy próbach definiowania tego, czym lub kim jest Duch Święty. Osobowość Ducha Świętego była rozważana w chrześcijaństwie aż do Soboru Konstantynopolańskiego (381 r.), który rozstrzygnął długą debatę w tym temacie i stwierdził boski charakter Ducha Świętego, który „od Boga Ojca pochodzi” (tzw. symbol wiary nicejsko-konstantynopolański).

„Dogmat ten był poparty autorytetem cesarskim, niemal narzucony w sposób dyscyplinarny”¹.

W tym samym roku 381 Grzegorz z Nazjanu, ortodoksyjny przywódca Kościoła Greckiego, napisał:

„Co do naszych mędrców, niektórzy utrzymywali, że Duch Święty jest mocą (energia), inni, że stworzeniem, inni, że Bogiem, a jeszcze inni nie mogli się zdecydować z szacunku (jak mówili) dla Pisma, które nie wyowiada się jasno w tym temacie”².

Wobec powyższego zastanówmy się na podstawie wersetów Pisma Świętego, czym jest ów Duch Święty?

Aby uczynić dalsze rozważania bardziej czytelnymi, postawimy od razu tezę, zgodną z naszym rozumieniem Pisma Świętego, że Duch Święty jest:

1. Bożą mocą i wpływem działającym w różnoraki sposób,
2. Bożym usposobieniem, zgodnie z którym działa Duch Chrystusowy i którym my sami powinniśmy się kierować,
3. Rozumem, stanem myśli samego Boga objawiającym się w Jego Słowie.

Na wstępie chcemy podkreślić, że Duch Święty to coś więcej niż tylko moc Boża. Definiowanie Ducha Świętego jedynie jako Jego mocy jest fragmentaryczne i nie oddaje złożoności związanej z tym problematyki. Jest rzeczą oczywistą, że Duch Święty jest Boską mocą, której Bóg używał chociażby w czasie dzieła stwórczego: „Ziemia zaś była bezładem i pustkowiem: ciemność była nad powierzchnią bezmiaru wód, a Duch Boży unosił się nad wodami” (1 Mojż. 1:2). Z kolei w księdze Hioba czytamy: „I mnie też stworzył duch Boży, tchnienie Wszechmocnego i mnie uczyniło” (Ijoba 33:4).

Jednak Duch Boży to nie tylko twórcza energia Boga. To również wpływ, jaki wywiera Wszechmogący na ludzi. Przykładem tej zasady jest Boże natchnienie proroków i pisarzy biblijnych, by przekazać światu myśli i wolę Bożą. Duch Święty jest Bożą energią inspirującą ludzi do wykonywania nadzwyczajnych czynów (jak w przypadku Samsona) lub wyposażającą ich w nadzwyczajne umiejętności, chociażby artystyczne (Besaleel, Oholiab przy budowie Przybytku – 2 Mojż. 36:1).

I w końcu jest też Duch Święty Bożym usposobieniem, sposobem myślenia i działania Boga w otaczającym nas świecie. W przypadku naśladowców Jezusa jest on mocą spłdzającą nas do nowej natury, mocą zmieniającą nasz charakter i tłumaczącą wolę Bożą zawartą w Piśmie Św.

Pierwotne znaczenie słowa „duch”

Już z tych kilku wstępnych uwag można wywnioskować, że precyzyjne zdefiniowanie Ducha Bożego nie jest rzeczą łatwą. By przybliżyć sobie to zagadnienie, warto przypomnieć sobie pierwotne, podstawowe znaczenie słów tłumaczonych w Biblii jako „duch”.

Zarówno hebrajskie słowo „ruach”, jak i greckie „pneuma” w swym podstawowym znaczeniu tłumaczone są jako „wiatr”. Z tego stwierdzenia nie można jednak wywieść wniosku, że Duch Święty jest świętym wiatrem. Spostrzeżenie to pokazuje nam raczej charakter działania Ducha Świętego, jego potężny, choć nieuchwytny wpływ. Wiatr rozpoznajemy po skutkach działania, nie widząc go, odczuwamy jego wpływ i obecność (por. Jan 3:8). Warto także wspomnieć, że słowo „duch” w Piśmie Świętym oznacza także istotę duchową: „Bóg jest Duchem”, czytamy w Ew. Jana 4:24.

Czy jednak stwierdzenie to oznacza, że Duch jest Bogiem? Jeśli chcielibyśmy tak powiedzieć musielibyśmy również uznać, że miłość jest także Bogiem! Jest bowiem napisane: „Bóg jest miłością” (1 Jana 4:8). Także aniołowie nazwani są duchami posłanymi nam

na pomoc (Hebr. 1:14), a Pan Jezus wyganiał złe duchy (Mar. 3:11).

Wszystko to nie oznacza jednak, że Duch Święty jest Bogiem. Słowo „duch” posiada w Biblii kilka znaczeń, wszystkie jednak powiązane są z podstawową ideą niewidocznej siły umysłu. By można było zdecydować, w jakim znaczeniu użyte jest w danym wersecie słowo duch, trzeba uważnie przeczytać jego kontekst.

Biblijna definicja Ducha Świętego

Zastanówmy się teraz nad kilkoma wersetami biblijnymi, które podają nam definicję Ducha Bożego.

1 Koryntian 2:9-16 - *Czego oko nie widziało ani ucho nie słyszało, czego serce człowieka nie zdołało pojąć, to przygotował Bóg tym, którzy Go miłują. Nam zaś objawił to Bóg przez Ducha. Duch bowiem wszystko przenika, nawet głębie samego Boga. Kto spośród ludzi wie, co jest w człowieku, jeśli nie duch człowieka, który w nim jest: Podobnie i tego, co w Bogu jest, nikt nie zna, oprócz Ducha Bożego. Otóż my nie otrzymaliśmy ducha, którym świat się kieruje, lecz Ducha, który od Boga pochodzi. Otrzymaliśmy go zaś w tym celu, aby poznać dary, którymi Bóg nas obdarzył. Nie głosimy tego słowami wypływającymi z ludzkiej mądrości, lecz słowami, których uczy Duch. Objaśniamy sprawy duchowe ludziom, którzy poddają się działaniu Ducha. Człowiek kierujący się tylko zasadami naturalnymi nie pojmuje spraw Ducha Bożego. Uważa je za głupotę i nie jest w stanie tych spraw zrozumieć, ponieważ należy je rozstrzygać w sposób duchowy. Człowiek zaś kierujący się Duchem rozstrzyga wszystko, natomiast jego nikt nie osądza. Któż zatem poznał myśl Pana tak, aby mógł Go pouczać? My właśnie mamy myśl Chrystusa.* (Biblia Poznańska)

Zauważmy kilka ciekawych porównań i przeciwstawień, z których w zacytowanym fragmencie korzysta apostoł Paweł. Porównuje on ducha ludzkiego do Ducha Bożego. Tak jak duch człowieka jest w nim i stanowi element jego człowieczeństwa, tak i Duch Święty jest częścią Wszechmogącego. W końcu zaś apostoł Paweł zastępuje słowo „duch” słowem „myśl”. Tak więc w tym fragmencie „duch” oznacza usposobienie, sposób myślenia człowieka lub Boga. Chrześcijanin poddając się działalności Ducha Świętego, będąc spółdzionym z Ducha, upodabnia swój charakter do charakteru Chrystusowego, zaczyna myśleć jak Jezus. Przeciwnością takiego stanu jest duch, albo inaczej usposobienie, jakie powszechnie panuje w otaczającym nas świecie (Efezj. 2:2). Świat nie jest zainteresowany naukami biblijnymi, ponieważ nie zależy mu na zmianie swojego sposobu myślenia, nie chce się nawrócić. Dziecko Boże dzięki objaśniającemu wpływowi Ducha Świętego jest w stanie zrozumieć „głębokości Boże”, czyli szczegóły Jego Planu wobec ludzkości i wobec swojego życia. Jest

to możliwe, ponieważ mieszkanie Boga i Jezusa w sercach chrześcijan odbywa się właśnie przez Ducha Świętego. W Ewangelii św. Jana 14:23, 26 czytamy słowa wspierające tę myśl: *„W odpowiedzi rzekł do niego Jezus: Jeśli Mnie kto miłuje, będzie zachowywał moją naukę, a Ojciec mój umiłuje go, i przyjdziemy do niego, i będziemy u niego przebywać.(...) A Pocieszyciel, Duch Święty, którego Ojciec pošle w moim imieniu, On was wszystkiego nauczy i przypomni wam wszystko, co Ja wam powiedziałem”.* Z kolei w 1 Jana 3:24 mamy powiedziane: *„Kto wypełnia Jego przykazania, trwa w Bogu, a Bóg w nim; a to, że trwa On w nas, poznajemy po Duchu, którego nam dał”.* W Efezj. 2:21-22 apostoł Paweł wprost pisze, że budujemy się w świątynię Pana, w której On mieszka przez swego Ducha.

Wniosek płynący z zacytowanych wyżej fragmentów jest taki, że św. Paweł, nie znając późniejszych dogmatów teologicznych, dość swobodnie i zamiennie stosuje słowo „duch” ze słowem „umysł”. Postępując w ten sposób również i w innych miejscach swych listów daje nam najprostszą, bo apostołską definicję Ducha Świętego: *„Bo któż poznał myśl Pana? Albo któż był doradcą jego?”* (Rzym. 11:34). Tekst hebrajski, który cytuje św. Paweł, brzmi: *„Kto zdołał zbadać ducha Pana? Kto w roli doradcy dawał Mu wskazania?”* (Izaj. 40:13). Uważamy, że powyższe wersety są mocnym argumentem przedstawiającym Ducha Świętego jako myśl, usposobienie, umysł Boży objawiający się w wiernych Mu chrześcijanach.

W myśl powyższych wersetów, otrzymując Ducha Bożego, otrzymujemy poznanie Prawdy (Hebr. 10:26), dostajemy dostęp do Bożego sposobu myślenia i działania oraz mocy, która pomaga nam wprowadzać Jego nauki w życie. Innymi słowy, wpływ Ducha Bożego zmienia naszego własnego ducha, nasz sposób myślenia i postępowania. Wynika z tego, że posiadanie Ducha Świętego oznacza posiadanie umysłu, cech charakteru i osobowości Pana Jezusa i Pana Boga.

Duch Boży dany Mesjaszowi

Ważnym fragmentem tłumaczącym, czym jest Duch Boży, jest zapis z Izaj. 11:2: *„I odpocznie na nim Duch Pański, Duch mądrości i rozumu, Duch rady i mocy, Duch umiejętności i bojaźni Pańskiej”.* Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na kilka ważnych szczegółów. Fragment ten mówi prorocznie o Chrystusie, na którym spocznie Duch Jahwe, czyli będzie miał On osobowość objawiającą się w mądrości, rozumie, umiejętności doradzenia, a także w mocy i bojaźni Pańskiej. Przy trynitarnym podejściu werset ten staje się niezrozumiały. Jak jedna osoba Trójcy może odpocząć na innej osobie tejże Trójcy, wyposażając ją dodatkowo w atrybuty, których Mesjasz jako człowiek nie miał z urodzenia?

Co ciekawe, mimo swej wiary w Trójkę, z takim zrozumu-

mieniem Ducha Świętego, jakie zaprezentowaliśmy powyżej, zgadzają się również niektórzy egzegeci katoliccy. Znamienne jest jednak to, że poglądy swe prezentują głównie w specjalistycznych, naukowych publikacjach, do których zwykły wierny rzadko kiedy sięga. Ks. Zdzisław Małecki w książce „Monoteizm w księdze Deuteroizajasza”, komentując temat Ducha Świętego w Księdze Izajasza, napisał:

„Udzielenie Ducha Bożego opisane jest na sposób wylania lub przyobleczenia (por. Iz. 29:10, 44:3, Ez. 39:29, Joel 2:12, 1 Kron. 12:19). Izajasz 61:1 mówi o namaszczeniu, jako czynności związanej z udzielaniem Ducha. Stwierdzenie Duch Jahwe jest używane w Starym Testamencie w różnych znaczeniach (...) siły Bożej działającej w świecie (Rdz. 1:2) i w człowieku w sensie uzdolnienia charyzmatycznego. Taką nadprzyrodzoną moc otrzymywali ludzie wybrani przez Boga, jak przywódcy-sędziowie (Sędz. 13:25, 14:19, 15:14), królowie izraelscy (np. 1 Sam. 11:6, 16:13), a zwłaszcza prorocy (Mich. 3:8, Neh. 4:30, Iz. 38:16, Oz. 9:7). Mojżesz udzielił go siedemdziesięciu „starszym” (Lb 11:24-29). Ezechiel doświadcza działania Ducha jako siły, która „spada” na niego (Ez. 11:5), „podnosi” go (Ez. 3:12, 14, 8:3) czy „zabiera” (Ez. 3:14). Prorocy otrzymywali tego Ducha przejściowo, natomiast na Mesjaszu ma on spocząć trwale (Iz. 11:1-5, 28:5-6, 61:1-2)”³.

Porównanie ducha człowieka z Duchem Świętym

By lepiej zrozumieć biblijne pojęcie Ducha Bożego, zastanówmy się również, czym jest duch człowieka. Psalm 51:12-14, 19 opisuje, czym jest duch ludzki w podobny sposób, jak apostoł Paweł opisywał Ducha Bożego. Czytamy: *„Serce czyste stwórz we mnie, o Boże, a ducha prawego odnów we mnie! Nie odrzucaj mnie od oblicza swego i nie odbieraj mi swego Ducha Świętego! Przywróć mi radość z wybawienia twego i wesprzyj mnie duchem ochoczym! Ofiarą Bogu miłą jest duch skruszony, sercem skruszonym i zgnębionym nie wzgardzisz, Boże”*. Duch ludzki to nasz charakter, usposobienie, samoświadomość i sposób myślenia, czyli biblijne serce. Poddanie się pod Boży wpływ Ducha Świętego powoduje, że człowiek taki jest prawy, ochoczy, radosny oraz skruszony, czyli pokorny. Jest to opis sposobu myślenia i postępowania człowieka bliskiego Bogu. Działanie Ducha Świętego w człowieku jest działaniem mocy, wpływu Bożego na naszego ducha, czyli na nasz charakter i sposób myślenia. Biblia nazywa ten proces *„odnowieniem umysłu swego, abyśmy umieli rozróżnić, co jest wolą Bożą, co jest dobre, miłe i doskonałe”* (Rzym. 12:2).

W innym miejscu apostoł Paweł opisuje działalność Ducha Świętego w dzieciach Bożych następującymi słowami: *„Aby według bogactwa swej chwały*

[Bóg] sprawił w was przez Ducha swego wzmocnienie siły wewnętrznego człowieka [nowego ducha zwanego Nowym Stworzeniem]. Niech Chrystus zamieszka przez wiarę w waszych sercach; abyście w miłości wkorzenieni i ugruntowani, wraz ze wszystkimi świętymi zdołali ogarnąć duchem [nowym umysłem], czym jest Szerokość, Długość, Wysokość i Głębokość, i poznać miłość Chrystusa, przewyższającą wszelką wiedzę, abyście zostali napełnieni całą Pełnią Bożą” (Efez. 3:16-19). Fragment ten jest powtórzeniem i rozwinięciem myśli z rozważanego powyżej 1 Kor. 2:9.

Następną wspólną cechą Ducha Świętego i ducha ludzkiego jest fakt, że jest on pod kontrolą. W Mal. 2:16 prorok nawołuje Izraelitów, by *„strzegli swego ducha i nie postępowali zdradliwie”*. Z kolei Salomon poucza nas, że *„mąż, który nie ma mocy nad duchem swoim, jest jako miasto rozwalone bez muru”* (Przyp. 25:28). Apostoł Paweł, nauczając o porządku w zborach, przypomina, że *„duchy proroków są poddane prorokom”* (1 Kor. 14:32). Podobnie Bóg posyła Ducha Pocieszyciela swoim dzieciom (Jan 14:16), czyli kontroluje go. Podobnie przejawiała się Boża działalność w pierwotnym Kościele: *„I różne są sposoby działania, lecz ten sam Bóg, który sprawia wszystko we wszystkich. A w każdym różnie przejawia się Duch ku wspólnemu pożytkowi. Jeden bowiem otrzymuje przez Ducha mowę mądrości, drugi przez tego samego Ducha mowę wiedzy, inny wiarę w tym samym Duchu, inny dar uzdrawiania w tym samym Duchu. Jeszcze inny dar czynienia cudów, inny dar proroctwa, inny dar rozróżniania duchów, inny różne rodzaje języków, inny wreszcie dar wykładania języków. Wszystko to zaś sprawia jeden i ten sam Duch, rozdzielając każdemu poszczególnie, jak chce”* (1 Kor. 12:6-11).

Jak wiemy, usposobienie człowieka może mieć ogromny wpływ na zachowanie grupy, w której się znajduje. Ktoś kto jest optymistycznego usposobienia, będzie pozytywnie wpływał na innych. Osoba ponura i podejrzliwa będzie zaszczebiać podobne myślenie osobom, z którymi będzie miała kontakt. Obojętnie jakiego jesteśmy ducha, odzwierciedla on nas jako jednostki i kim jesteśmy wewnątrz. Nasz duch jest zatem czymś bardzo osobistym w nas, chociaż sam nie jest osobą. Tak samo jest z Duchem Boga i Jego Syna (Rzym. 8:9). Przykład ten pokazuje, w jaki sposób duch ludzki w sposób ograniczony, a Duch Boży w sposób nieograniczony może wpływać na usposobienie innych.

Na koniec warto podkreślić, że w Nowym Testamencie sformułowanie „Duch Boży” jest stosowane zamiennie z terminem „Duch Chrystusowy”. Przykładem tej zasady jest zapis w Dziejach Ap. 16:6-7. Jest to zrozumiałe i o czywiste, gdy będziemy pamiętać, że Ojciec i Syn działają jednomyślnie a Chrystus zawsze wypełnia wolę Boga.

Podsumowanie

1. Zrozumienie, czym jest Duch Święty, jest ważnym elementem zbawienia chrześcijanina.
2. Duch Święty jest Bożą mocą, wpływem, usposobieniem, sposobem myślenia, który objawia się w ludziach posiadających Ducha Bożego.

3. Biblia opisując Ducha Świętego porównuje go do ducha człowieka; porównanie to wyklucza osobowe zrozumienie ducha.

Mrzygłód Piotr
R-
„Straż”

¹ Jan Wierusz Kowalski, *Chrześcijaństwo*, str. 74, wydanie drugie, KAW, Warszawa 1988 r.

² Cytowane w *Macedonius*. *The New Schaff-Herzog Encyclopedia of Religious Knowledge*, Grand Rapids: Baker Book House, 1963, 7:112.

³ Ks. Zd. Małecki, *Monoteizm w księdze Duterioizajasza*, wyd. WAM 1998, str. 112-113.